

Vesca

36

Spet je nastopil mesec december, čas, ko se v okviru naših narodopisnih popotovanj vedno spomnimo pesnika Prešerna. Kar osem krajev je namreč v naši občini, za katere imamo izpričan njegov obisk.

Lansko leto smo se mudili v Skaručni, kjer sta žive in umrla pesnikova ljuba sorodnika: oče Šimen in stric Franc Ksaver Prešeren. Letos pa stopimo v bližnjo vas Vesca, v katero pesnik verjetno ni nikoli zašel, pa jo je vendarle vredno obiskati. Zaradi moža, ki nam je z enim od svojih del morda ohranil trajen spomin na slavnega poeta.

Pesnikov stric Franc Ksaver je že tri mesece počival na vodiškem pokopališču, ko je 7. februarja 1842 v Vesca, po domače pri Anžetovih, prijokal na svet že osmi novorojenček. Bil je fantek, kot že vsi drugi poprej — pa tudi eden za njim — in starša sta mu dala ime Matija. Oče Pavel je bil kmet, ki je tudi trgoval s platnom po raznih krajih Avstrije. Potoval je vse tja do Trsta, kjer je bil več kot stokrat, in ko je Matija odraščal, ga je pogosto jemal s seboj.

Medtem se je pesnik Prešeren leta 1846 iz Ljubljane preselil v Kranj, kjer je dobil odvetniško pisarno. Bil je advokat za vso Gorenjsko in je zato imel dela čez glavo. Še v rodno Vrbo je le redkokdaj zašel, kaj šele na Šmarno goro in Skaručno, kjer so ga sicer v času ljubljanskega službovanja pogosto videvali. Morda je kdaj pa kdaj le še obiskal grobove na vodiškem pokopališču in prijatelja Arka, ki je bil tam za župnika. V Kranju je Prešeren doživel svoj pesniški zaton. Ko mu je bridka smrt 8. februarja 1849 pretregala tudi nit življenja je bil Matija Koželj star natanko dan več kot sedem let.

Šmarnogorska in skaručenska cerkev, ki še danes slovi po odličnih poslikavah Langusa in Jelovška, sta na malega Matijo napravili močan vtis. Tudi sam se je odločil postati slikar in želja se mu je kmalu uresničila. Ni mu sicer uspelo študirati na akademiji, a že risarska šola v Ljubljani ter izredna nadarjenost sta mu pripomogli na poti k slikarskemu poklicu. Predvsem se je posvetil stenski poslikavi ter opremil precej cerkva na Gorenjskem, Dolenjskem, Notranjskem, Primorskem in drugod. Ohranjenih je tudi vrsta njegovih del na platnu. Bi je pripadnik tako imenovane poznazarenske smeri v slikarstvu.

Večji prostori za knjižnico v Vodichah

Vodiška knjižnica, ki je ena od krajevnih knjižnic KNIŽNICE ŠIŠKA, se je te dni preselila v večje prostore. V izpraznjenem pisarniškem provizoriju, ki so ga uporabljali graditelji avto ceste Ljubljana—Naklo, si je zagotovila 2 sobi s skupno površino 70 kv. m.

Tu bo knjižna zaloga, ki jo sestavlja blizu 5000 enot, mnogo lažje dostopna kot doslej (na 20 kv. m vlažnega in neogrevanega prostora). Kljub neustreznim razmeram se je knjižnica že doslej udomachila v Vodichah in okoliških vaseh, od Utika do Skaručne. To dokazuje nad 300 rednih članov, ki si letno izposodijo okrog 10.000 knjig. Poleg mladine, ki je v večini, so med obiskovalci najpogostejši uslužbenci in delavci, vmes pa je tudi kakšen kmet.

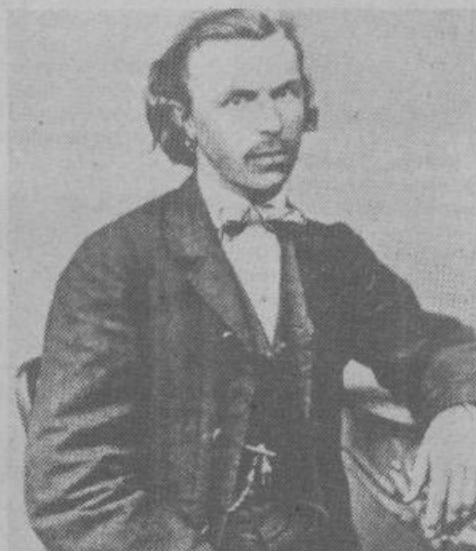

Matija Koželj je živel v Kamniku. Dočakal je starost 75 let ter imel devet otrok, od katerih sta se za slikarstvo odločila sinova Maks in Anton. Predvsem slednji je znan po uspehilih ilustracijah Prešernovih pesmi.

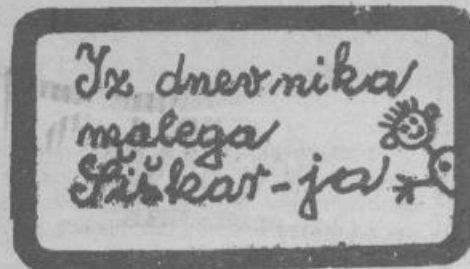
Tudi v naši občini je Matija Koželj pustil sledove svojega dela: v rodni Vesca, Vodichah, Skaručni, na Šmarni gori, Repnjah in Šinkovem turnu. Zato je prav, da se ga spomnimo tudi zaradi njega samega, in ne le po zaslugi portreta, na katerem naj bi upodobil pesnika Prešerna.

Med zapuščino Matije Koželja, ki je umrl leta 1917, so namreč našli portret možakarja srednjih let. Desno spodaj sta označena letnica in avtor — april 1862, Mathia Koželj. Pod upodobljencem pa stoji zapisano: France Prešeren. Tega pa slikar Koželj ni nikdar napisal. Kako se je pripis znašel na tem mestu, ter katere okoliščine dajo sklepati o izvirnem Prešernovem portretu oziroma domnevo izpodbijajo, pa prihodnjik, ko bomo sliko tudi objavili.

Andrej Mrak

Matija Koželj štiri leta zatem, ko je narisal domnevni portret pesnika Prešerna.

Torek

Nekaj sošolcev in maminih znank s tržnice je že spraševalo, zakaj se zadnje čase ne oglašam tako pogosto. Seme — kot da je enostavno pisati dnevnik ob vseh domačih nalogah, spisih ter guljenju za šolo... In gultiti se moram strašno iskreno, ker me kmalu čaka usmerjeno izobraževanje. Če ne bom priden, se ne bom mogel usmeriti sam, temveč me bodo usmerili drugi. Jaz pa se tako nerad pustim usmerjati... Še mam komajda toleriram. Mam pač moram, navsezadnje sem ji celo hvaležen. Od vseh žensk, ki so bile tistega dne v ljubljanski porodnišnici, je bila edina, ki me je hotela roditi. Tega ji nikoli ne pozabim, pa če še toliko vpije name in če še tako neznosno teži.

So pa seveda tudi še drugi razlogi, zaradi katerih dnevnik v Javni tribuni ni lahko pisati. Dokler sem bil majhen, sem lahko napisal, kar sem hotel. Rekli so — saj je vendar še otrok. Ničesar še ne razume... Zdaj, ko sem že domača formiran kader za usmerjeno izobraževanje, pa včasih zmajujejo z glavami, češ, dovolj je že star, da bi se lahko zresnil. Toda čemu bi se moral zresniti prav jaz? Saj pišem v glavnem o stvareh, ki jih počno odrasli. Zakaj pa njim nihče ne ukazuje, naj se zresnijo, da so vendar že dovolj veliki? Nam tamalim se vedno godi krivica, vam pravim. V ožjem smislu in tudi širše družbeno gledano (aha, bo spet kdo rekel — spet nekaj namiguje: kaj se to pravi — širše družbeno gledano?)

Ce dam roko na srce, sem se pa pomalem že tudi naveličal pisati stalno o istih neumnostih, ki jih počnejo moj ata in njegovi vrstniki. Lomijo ga že nekaj desetletij (tako sami pravijo), stalno prisegajo, da bodo odslej začeli čisto drugače in na drugačnih temeljih. Vsako leto je zanje prelomno (tako kot tudi vse seje in kongresi). Slehernega silvestrovega se veselijo kot otroci (se opravičujem otrokom, če sem jih tu uporabil skoraj kot zmerljivko), češ da bo z novim letom vse drugače. Stekla bo stabilizacija, konec bo težav, zasijalo bo sonce. Potem pa, ko se zbudijo po prekrokanem novoletni noči, je kajpak vse po starem. Do naslednjega novega leta, ko se spet veselijo kot otroci, si spet obljublajo in tako naprej. Poln kufr jih imam, teh odraslih.

Zato bom, če prav premislim, počasi končal moj dnevnik. Naj si dobijo drugega pamža, ki bo učil odrasle. To pa seveda ne pomeni, da ne bom nikoli več pisal. Ko bom star in betežen, bom pisal spomine. V starosti se, kot kaže, spomin precej popravi. Ljudje se včasih spomnijo tudi tega, za katero skalo so nekega dne ob tej in tej uri, toliko in toliko minutah pred štiridesetimi leti ležali ter načrtovali prihodnost. Jaz si težko zapomnim celo »razmnoževanje potočnega škrčka«, čeprav sem se ga gultil ves dan. Me prav zanima, kaj bom o potočnem škrčku vedel čez štirideset let?

Skratka — srečno novo leto in adijo. Pobiljšajte se!

Šiška